НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ, МИНУЛЕ ЈЕСЕНИ, КАО КРОЗ „ЛОГОР ОТВОРЕНОГ ТИПА”

Тамо где око засузи само

На неким другим местима се распричамо, паметујемо, споримо се. Овде смо тихи. Ослушкујемо шта допире из дубина историје, сагледавамо стихије под чији смо удар допали. Чекамо. Није ово обична земља. Пред светињама се шапуће. Они који су од странаца добили на поклон привремену превагу праве се да је све у реду и да ће њихових пет минута трајати заувек. Али дубоко у себи осећају да неће и то их чини врло нервозним

Текст: Милутин Станчић и НР Прес

Познојесењи крајолик мами поглед са пута. Увек изнова, у рано јутро крај Урошевца, па даље према Чаглавици, онда новом трасом, преко надвожњака на улазу у Приштину, крај оскрнављеног српског гробља у овом граду готово испражњеном од Срба. Излаз са две нове магистралне траке и новим кружним токовима. Сунцем обасјан Газиместан.

У свако доба године овде обиље слика пуни зенице. А притисла нека тежина, живот „по европским стандардима” смишљеним за Србе, обрис постмодерног конц-логора у окупираној покрајини.

Онај знани пут ка Милошеву, знатно измењен због проширења трасе. Бистар поглед на Обилић. Слике су сада, чини се, још тегобније. И оно чега више нема остало нам је урезано од ранијих похођења. Не да се избрисати. Табле са огласима о продаји кућа, окућница, њива, шума. На „српској латиници”.

Разваљена српска кућа. Дроњци тапета лелујају на ветру, нечија стопа у опалом малтеру. Чији ли је то дом био? Јесу ли стигли на време да га напусте, пре доласка убилачких хорди? Да ли је и овде неко своје закашњење платио животима?

Поред су нова дворишта ограђена високим зидовима, у њима неки други људи, Шиптари, пристигли ко зна одакле. Никла је и нова џамија. У понеком преосталом старом српском домаћинству потиштеност, опрез и тишина. Али људи су и даље срдачни, гостољубиви. Међу њима је и породица Аџанчић. Староседеоци на овој земљи, без „резервних опција”.

„У енклавама су остали и опстали углавном Срби староседеоци. Своја имања и куће напустили су понајвише потомци оних Срба колонизованих након Првог светског рата, у Краљевини. Нећемо да се разврставамо у више колона, ионако нас је мало, али има ту нешто. Неки кључеви везаности и заветованости.”

Аџанчићи нуде добру домаћу ракију, „да се причестимо”. Лозовача, с пар кришки мирисних дуња, да изоштри укус и разбистри мисли. Они који остају у опкољеним српским срединама на Косову и у Метохији не причају јавно. „Таква су времена, није први пут.” Помињу скоро свако овдашње село које је, како-тако, преживело албански варварски и злочиначки пир 1999. и 2004.

„На неким другим местима можемо да се распричамо, да паметујемо, да се споримо који политичар је већи издајник и има ли бар један да није. Овде смо тихи. Ослушкујемо шта допире из дубина историје, сагледавамо стихије под чији удар смо допали. Чекамо. Није ово обична земља. Пред светињама се шапуће.”

Уобичајена гужва на прилазу Вучитрну. И Самодрежа је иза нас, пут води даље на север. Хоћемо у Бањску. На улазу у јужни део Косовске Митровице, полицијска патрола. Понеко возило долази и с лева, понеки камион са севера, скоро искључиво с новопазарском регистрацијом. На прилазу оним невидљивим а непробојним границама, и на југу и на северу, крај села Рударе, истакнуто је неколико табли на албанском: куће на продају.

Затим празнина, затишје, па неколико тешко оштећених кућа. У тој чудној тишини, један усамљени дечак пешачи уз коловоз. На скретању за Звечан навала возила без регистарских таблица. Највише их је уз гробље, где опет испраћају некога што прерано одлази. Бреме невоља овде је доиста тешко, људи посрћу, падају. И „Милосрдни анђео” још увелико коси својим заосталим отровним крилом. (Код Шиптара та масовна „гозба смрти” има третман строге службене тајне.)

ОПСТАНАК СРБА И ДРУГА ЧУДА

Соколица, српска светиња посвећена Покрову Пресвете Богородице, налази се изнад Рудара, надомак линије раздвајања јужног и северног дела Косовске Митровице. Опчињујућа снага светиње. Монахиња предусретљива, лепо збори о историјату храма и чудима којима ту сведоче. Недалеко одатле Шиптари су отворили музеј посвећен Иси Бољетинцу, качачком вођи кога Срби не памте по добру.

Соколица, православни женски манастир, у потпуном је окружењу селима са шиптарским становништвом. Последња православна породица са овог подручја, сведоче монахиње, одселила се под страшним притиском још 1967. Последњи чувари српског пламена овде, смирени и истрајни, снажни у својој тихој постојаности, свакако су монаси и монахиње. Задивљује храброст тог монаштва уз Ибар.

– Заправо – каже отац Фотије, игуман манастира Девине воде код Звечана – то је својеврсна потврда истрајности народа, доказ светости и величине ове богом-спасаване Епархије рашко-призренске и косовско-метохијске.

Рођени Скопљанац, замонашен у Сопоћанима, дошао је овде, каже, јер га привукла снажна потреба да баш овде сведочи Христа и да, ако треба, страда на овој светој земљи.

– Да у овим светињама будем Христов војник, да угодим Богу молитвом и постом. Трудимо се да радимо до крајњих граница својих могућности. Урађено је доста тога. Ограда, иконопис, фрескопис... Имамо обавезе и у веронауци, али постижемо све. Радећи за опште добро и богоугодно, помажемо себи.

БОЛ ЈЕ ЗНАК ДА НИЈЕ ГОТОВО

На много места на српском Косову човеку око засузи само. И под ноћним покровом, и касније на улицама Звечана, и уз мост на Ибру, и пред прелепим српским дететом које изненада истрчи из неког дворишта на северу. Дани пуни чуда која можда више и не умемо да приметимо.

У Звечану много полетне младежи. Графити у бојама „Звезде”, портрети Ратка Младића, билборд великог Новака Ђоковића. Слике из живота, као да рата и изолације није ни било, као да недаћа нема. Изнад места је стара српска тврђава, средњовековна. Одатле, као и са брда где је Црква светог Димитрија, отвара се леп поглед на подељени град, на реку и долину, насеље Брђани. Видиш неки живот и неку усиљену раскош, видиш рушевине и разорни траг паљевине, све на дохват и све измешано. Ту је и

Бошњачка махала, подељено насеље, цело Косово сажето у једну улицу.

Чудна је ово област.

Једни, они који су уз помоћ странаца добили на поклон привремену превагу, праве се да је све у реду и да ће њихових пет минута трајати заувек. А негде дубоко у себи свесни су да неће и то их, понекад, чини веома нервозним.

Други знају да ништа није у реду, али страхују хоће ли имати снаге и мудрости да чекају. Брину неће ли их издати с леђа, они на које би прво требало да се ослоне.

А ми, одлазећи на Косово и у Метохију, пролазећи крај Чаглавице, Лапљег Села, Обилића, крај нове табле за Брњицу, крај куће Аџанчића у Милошеву, улазећи у храмове и домове, увек изнова бивамо прожети болом.

Тај бол није само једно од имена за наду.

Тај бол је знак да ништа овде није готово.

Ко то не зна, не зна ништа о овој земљи и овим народима.**<**

****

Ћирилица, последњи српски траг

Још једна заостала табла, на српском: Фризерка. Прилаз Бабином Мосту некако се чудно одваја и остаје иза леђа. Само ћирилица на умрлицама указује да је реч о српском селу, српској земљи.

***

Служење у Бањској

Богослужење у параклису манастира Бањска, задужбине светог краља Милутина Немањића. Служио је отац Данило, са братијом. Потом, током предаха у манастирској продавници, дирнути прелиставамо прелепа издања „Принцип Преса" и манастира Соколица.

(Овај текст у целини, са ексклузивним илустрацијама, можете погледати у „Националној ревији" број 52, Београд, децембар 2015. Сајт овог репрезентативног магазина је на адреси: www.nacionalnarevija.com)

Објављено: уторак, 5. јануар 2016, 07:55h